

ӘОЖ-327

**ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҚАТЫНАСТАР МЕН ЖАҒАНДЫҚ ДАМУДЫҢ
САЯСИ МӘСЕЛЕЛЕРІ**

Русланқызы Малика

1768

Халықаралық қатынастар факультетінің «Халықаралық қатынастар»
кафедрасының 2 курс студенті,
Нұр-Сұлтан, Қазақстан
Ғылыми жетекшісі – Джумадилова Г.М.

Демократтар бастаған Жапония коалициялық үкіметінің сыртқы саясатының мәнін барынша толық ашатын алғашқы құжат 2010 жылдың көктемінде жарияланған Жапония дипломатиясының көк кітабы болды. Ресеймен қарым-қатынас тарауында соңғы жылдары біздің мемлекетіміз нығайту бағытын ұстанғанын атап өтті. АРР-мен байланыстар, ол арқылы ол Шығыс Сібір мен Қиыр Шығыстың дамуын қамтамасыз етуге ниетті және осы курс шеңберінде Президент Дмитрий Медведев Жапониямен қарым-қатынасты дамытудың басым міндеті деп жариялады. Құжатта 2009 жылы Жапония мен Ресей арасында өте маңызды саяси диалог, оның ішінде ең жоғары деңгейде болғандығы атап көрсетілген. Атап айтқанда, Ю.Хатояма үкіметі билікке келгеннен кейін екі елдің басшылары Азия-Тынық мұхиты аймағында жаңа жапон-орыс қатынастарын құруға деген ұмтылыстарын растады және Жапония мен Ресей осы аймақта серіктес ретінде әрекет етуі керек деген пікірлерінің бірлігін көрсетті. Бұл аймақтағы Жапония мен Ресей арасындағы ынтымақтастық пен ынтымақтастықты тереңдету екі елдің стратегиялық мүдделеріне жауап беріп қана қоймай, сонымен бірге аймақтың тұрақтылығы мен өркендеуіне ықпал етеді деп танылды. Қорытындылай келе, құжатта осы мақсат үшін Ресей-Жапон қатынастарындағы ең ірі болып табылатын және шешімді талап ететін солтүстік территориялар мәселесін түбегейлі шешу арқылы бейбітшілік шартын жасау қажет делінген.

Юрий Хатояманың басшылығымен Жапония үкіметінің іс жүзіндегі барлық құжаттарында және мәлімдемелерінде шешімді талап ететін аумақтық проблеманың Ресеймен қатынастарға қатысты қандай-да бір жолмен аталуы Демократиялық үкімет үшін Ресеймен бейбіт келісімшарттың болмауы және аумақтық мәселе шешілмегендігі бірдей маңызды факторға айналғанын білдіреді. либерал-демократтарға қарағанда олардың саясаткерлері. 1980 жылы іске қосылды. «Солтүстік аумақтарды қайтару үшін» үгіт-насихат науқаны жапондық саяси элитаның Ресеймен араздықтарды тез арада қайтару туралы немесе бірінші сатыда тану туралы болғанына қарамастан, барлық даулы территорияларға қатысты Ресеймен аумақтық дауды бірден шешу идеясының айналасында шоғырлануына ықпал етті. Болашақта осы территорияларды беру арқылы Жапония Ресейінің барлық төрт аралға құқығы. Екінші нұсқаны, шамасы, Жапония өзі жасай алатын ең жоғарғы концессия ретінде қарастырады. Барлық басқа нұсқалар, мысалы 1956 ж. Бірлескен декларациясында көзделген екі кішігірім аралдар Жапонияға бітімгершілік келісімге қол қойылғаннан кейін, немесе Жапонияға барлық даулы аралдардың барлық аумағының 50% -на тең аумақтарды беру арқылы Жапонияға өткеннен кейін бітім шарт жасасу немесе мәселені шешуді қолайлы жағдайлар жасалғанға дейін кейінге қалдыру сияқты. оңтүстік Курил аралдарындағы орыстар мен жапондардың бірлескен экономикалық қызметінің нәтижесінде, мүмкін, демократиялық үкімет қолайсыз деп санайды. Мұндай жағдайдың себебі жапондық министрлер кабинетінің кез-келген басшысы территориялық мәселеде Ресеймен кез-келген ымыраға келуге қарсы тұрған осы елдің ықпалды күштерінің пікірімен санасуға мәжбүр болғандығында.

Бұл жақын арада аумақтық мәселе шешілмейді деген сөз. Бұл жағдайдағы ең жағымсыз нәрсе жапон ұлтшылдарының осы жағдайға наразылығының өсуінде болуы мүмкін. Алайда, егер бұл демократиялық үкімет демократиялық партияның сайлау алдындағы уәделерін орындауға, жапон экономикасын нығайтуға және Ресей мен Жапония арасындағы әр түрлі салаларда, ең алдымен, экономикада өзара тиімді ынтымақтастықты дамыта алса, бұл орыс-жапон қатынастары үшін үлкен проблемаға айналмайды.

Егер Жапониямен қарым-қатынаста Ресей үшін әлдеқайда жағымсыз жағдай туындауы мүмкін еді, егер жапон үкіметі Мәскеудің соңғы жылдары жиі айтылатын ұсынысын кенеттен қабылдаса, оның орысша түсіндіруіндегі 1956 жылғы Бірлескен декларация негізінде

бейбітшілік келісімі мәселесін шешуді іздеу керек: бейбітшілік келісімі жасалғаннан кейін Ресей Шикотан мен Хабомай аралдарын Жапонияға береді және бұл бойынша аумақтық мәселе біржола жабық деп саналады. Әдетте бұл нұсқа қарастырылмайды, өйткені Токио оны қабылдамайды деп есептеледі. Осыған қарамастан, 1956 жылғы декларация негізінде бейбіт келісімшарт мәселесін шешудің салдарын нақты түсіну керек.

1. Ресей оппозициясы мен Жапонияға кез-келген аумақтық жеңілдік беруге қарсы Сахалин облысы тұрғындарының реакциясы.

2. Ресейге басқа елдердің аумақтық талаптарын күшейту: Финляндия, Эстония, Германия және т.б.

3. Жапонияның өзі тарапынан Ресейге қарсы жаңа территориялық талаптардың күшеюі. Жапонияда әртүрлі шеңберлер - ультра ұлтшылдардан бастап коммунистерге дейін - тек «солтүстік территорияларды» ғана емес, яғни Оңтүстік Курилді ғана емес, сонымен қатар Камчаткаға дейінгі барлық Курил аралдарын, сондай-ақ Ф. оңтүстік бөлігін жапондық юрисдикциямен қайтаруды жақтайтынын ұмытпаңыз. Сахалин. Мұндай талаптарды Жапонияның қарапайым тұрғындары қызу қолдауы мүмкін. Жапондардың «ұрланған» іске реакциясын еске түсіру жеткілікті. Гогодан кейін. КХДР басшысы Ким Чен Ир Солтүстік Кореяның арнайы қызметтерін 1970-1980 жж. Жапония азаматтарын Жапонияға жіберілген агенттерді дайындау үшін ұрлап әкетіп, ұрланған 13 адамның бесеуінен бас тартты (қалғаны өлді деп жарияланды), Жапонияда КХДР-ге деген өшпенділік күшейе түсті. Жапондардың ашу-ызасын түсіну оңай, олар Ким Чен Ир оларды ұрлап жатыр, ал қалған ұрланған адамдардан бас тартқысы келмейді, мүмкін оларды қазіргі уақытта Жапонияда жұмыс істейтін Солтүстік Корея агенттерін көзбен көріп біледі деп санайды. Бірақ бұл проблема Жапонияның КХДР-мен қарым-қатынасын едәуір қиындатты, ол, менің ойымша, түбегейлі жақсартуға бет бұрды. Дәл осылай спонды территориялармен қайталауға болады: жапондар Ресейдің «заңсыз басып алушылықты» мойындап, қайта оралғанына ашулануы мүмкін

Оңтүстік Курилес, бірақ Курилдың қалған аралдарымен және Сахалиннің оңтүстік бөлігімен дәл осылай жасағысы келмейді.

4. Оңтүстік түтіндер маңындағы шельф пен су жоғалған жағдайда Ресейге экономикалық зиян.

5. Ресей әскери кемелері мен сүңгуір қайықтарының қозғалыс бағыттарының өзгеруіне байланысты әскери-стратегиялық зақым.

1-тарауда келтірілген ресейлік дипломаттардың аумақтық проблеманы шешудің «стандартты емес шешімдері» Оңтүстік Курилдің мәртебесіне мүлдем әсер етпеуі мүмкін және бұл аумақтарда ынтымақтастықты дамытуға және жапон азаматтарының оларға баруын мүмкіндігінше жеңілдетуге бағытталуы мүмкін деген мәлімдемеге қарап, Мәскеу барлық қиындықтарды түсінеді және екі аралды да Жапонияға беру арқылы шешілген аумақтық дау кезінде Ресей ала алатын проблемалар.

Алайда, 2-тарауда айтылғандай, шешілмеген территориялық проблема басқа факторлармен қатар, орыс-жапон сауда-экономикалық қатынастарының дамуының баяулауына себеп болды, бірақ Ресей экономикасы күшейген сайын Ресейдегі шетелдік және бірлескен кәсіпорындардың құқықтық базасы жақсарды. , Жапон бизнесі Ресейде жұмыс істеуге барған сайын қызығушылық таныта бастады. Оның үстіне, егер жапондық инвесторлар, әдетте, тек ресейлік шикізат пен энергетикалық ресурстарды дамыту мен Жапонияға жеткізуге байланысты жобаларға қызығушылық танытса, қазір бізде Ресейде жоғары технологиялық өнімдер шығаратын, оның ішінде автомобильдер шығаратын құрастыру зауыттарын ашудың көптеген мысалдары бар.

Рас, Токиодағы келісімнің 1 тараудың соңында айтылған К.Окада мен В.Б.Христенконың мазмұнына қарап, ресейлік тарап жапон бизнесінің Ресейдегі табысы мен жайлылығы тәуелді болатын бірқатар мәселелерді әлі шешкен жоқ, мысалы, жапондық кәсіптерге үкіметтік кепілдіктер берумен байланысты. Мұндай кездесулер мен келіссөздер

туралы ресми есептер шеңберінен тыс жерлерде, әрине, парақорлық немесе бюрократиялық процедуралардың күрделілігі сияқты іскерлік өмірді қиындататын қиын пікірталастар мен проблемалар бар.

Алайда, мұндай проблемалардың болғанына қарамастан, өзара тиімді экономикалық ынтымақтастық дамып, кеңейіп келеді. Бразилия немесе Қытай сияқты басқа елдермен салыстырғанда Ресей мен Жапонияны едәуір дәрежеде зардап шеккен әлемдік қаржы дағдарысы жағдайында да Ресейге жапон инвестициясының артуы байқалды. Соңғы бір-екі жылда екі жақты ынтымақтастық ғылым мен жоғары технологиялар: атом энергетикасы, ғарыш, экологиялық таза өндіріс салаларына тарала бастады.

Жапондық тараптың Шығыс Сібір мен Ресейдің Қиыр Шығыстарын бірлесіп дамытуға қызығушылық сияқты салалардағы Ресеймен ынтымақтастыққа деген қызығушылығы, ең болмағанда, «Қытай факторынан» туындайды. Соңғы жылдары жапон кәсіпкерлері Қытайда күннен-күнге өсіп келе жатқан қиындықтарға тап болды, соның ішінде жапон тәжірибесі мен технологияларын табысты қолданатын қытайлық компаниялардың бәсекелестігі. Осыған байланысты жапон кәсіпкерлері Ресейге Қытайға балама ретінде, жапон фабрикаларының орналасуы ретінде қарай бастады. Сонымен қатар, тұтастай алғанда, Жапония экономиканың ғана емес, сонымен қатар Ресейдің қару-жарақ жеткізілімдері мен ресейлік техниканың көшірмесінің, кейде сәтті шыққандығының арқасында артып отырған ҚХР-дың әскери қуаттылығының өсуіне алаңдаушылықпен қарайды. Ресейдің ҚХР-ға қару-жарақ экспорты әлі де Ресейдің қорғаныс кешенін ұстап тұрудың маңызды факторы болып табылады, сондықтан Жапониядан Мәскеуге бейресми түрде Қытайды қаруландыру процесін бәсеңдетуге шақыру Ресейде нақты жауап таба алмады. мүмкін емес сияқты. Мұндай жағдайда Қытайдың қуатын теңестіре алатын тепе-теңдік ретінде күшті Ресейдің мәні Жапония үшін өседі. Бұл, атап айтқанда, Жапонияның Ресейге оның шығыс аймақтарын дамытуға көмектесуге деген қызығушылығын және Жапония үкіметінің Қытайдың ықпалы күшейіп жатқан АТР-да Ресеймен серіктестікке дайын болуын тудырады. Мәселе, Ресейдің мұндай ынтымақтастыққа дайын болмауында, ол тіпті жапондық серіктестерді қызықтыруы мүмкін нақты ынтымақтастық жобаларын ұсына алмайтындығында.

Біріншіден, Азия-Тынық мұхиты аймағы жақын болашақта Қытай мен Америка Құрама Штаттары арасындағы көшбасшылық күресінің аренасына айналуы мүмкін. Бұл сценарий Жапонияға өте жағымсыз болып көрінеді, сонымен қатар оның ықтималдығы қарама-қарсы - әлемді басқаратын «Үлкен екілік» АҚШ пен Қытайдың арасындағы одақ құру. Жапония оқиғалардың дамуын болдырмайтыны сөзсіз (мысалы, Ресей), сондықтан ол. Бәлкім, ол Ю. Хатояманың отставкаға кетуіне қарамастан, АТР-де өзіндік Еуропалық Одақ - Шығыс Азия Қоғамдастығын (ЕАС) құру туралы бастаманы жүзеге асыруға тырысады. Осыған ұқсас нәрсені Австралияның премьер-министрі К.Радд да ұсынған. басқа да осындай бастамалар бар. Қытай Юрий Хатояманың бастамасына қызығушылық танытып үлгерді. Бұл ақыр соңында ол жүзеге асырылады дегенді білдірмейді, бірақ тіпті егер ол ЕАК-ны жүзеге асыруға келмесе де, ЕАС құру жолдарын іздеу жөніндегі бірлескен жұмыстың өзі қазірдің өзінде ірі сауда-экономикалық серіктестер болып табылатын Қытай мен Жапонияны айтарлықтай әкелуге қызмет ете алады. Бұл жұмыс сонымен қатар жапондық кәсіпкерлерді Ресейден «баламалы аэродром» іздеуге мәжбүр ететін жоғарыда аталған мәселелерді шешуге көмектесе алады. Сондықтан, Юрий Хатояманың бастамасына Ресей де қызығушылық танытуы керек, әсіресе Токио Ресейді АТР-де ынтымақтастыққа шақырады. Бұл сондай-ақ ЕАС-ті енгізу бойынша жұмысқа шақыру деп санауға болады. Таяу уақытта бұл жұмыс аяқталмаса да, аралық кезеңдерді жүзеге асыруда жетістікке жетуге болады - Шығыс Азияда бірыңғай нарық, бірыңғай валюта құру және т.б.

Жапония энергиямен жабдықтау көздерін әртараптандыруды мақсат етіп, Кавказ және Орталық Азиямен ынтымақтастыққа деген қызығушылығын жоғалтпасы анық. Бұл аймақ елдері жапон капиталы мен технологияларына қызығушылық танытады, сондықтан Жапония Ресей мен оның ШЫҰ-дағы стратегиялық серіктесі және серіктесі - Қытай үшін елеулі

бәсекелес бола алады. Соңғы жылдары Жапонияның интеллектуалды элита шеңберінде ХБОО-да пайда болған қызығушылықты пайдалана отырып, Жапонияны осы ұйыммен бақылаушы немесе серіктес ретінде ынтымақтастыққа тарту үшін Жапонияның энергиясын «бейбіт арнаға» айналдыруға болады.

Қолданылған әдебиеттер тізімі

1. Цыганков П.А. Теория международных отношений. – Учебное пособие. – М., 2003.
2. Введение в теорию международных отношений и анализ внешней политики. Ломагин Н. А., Кузнецов В.Е., Лисовский А.Ю. – Учебное пособие. – Санкт-Петербург, 2001.
3. Торкунов А.В. Современные международные отношения. М., 2000.